

Dagens temaer

- Fra kapittel 4 i 'Computer Organisation and Architecture'
- Kort om hurtigminne (RAM)
- Organisering av CPU: von Neuman-modellen
- Register Transfer Language (RTL)
- Instruksjonseksekvering
- Pipelining

Oppbygging av RAM

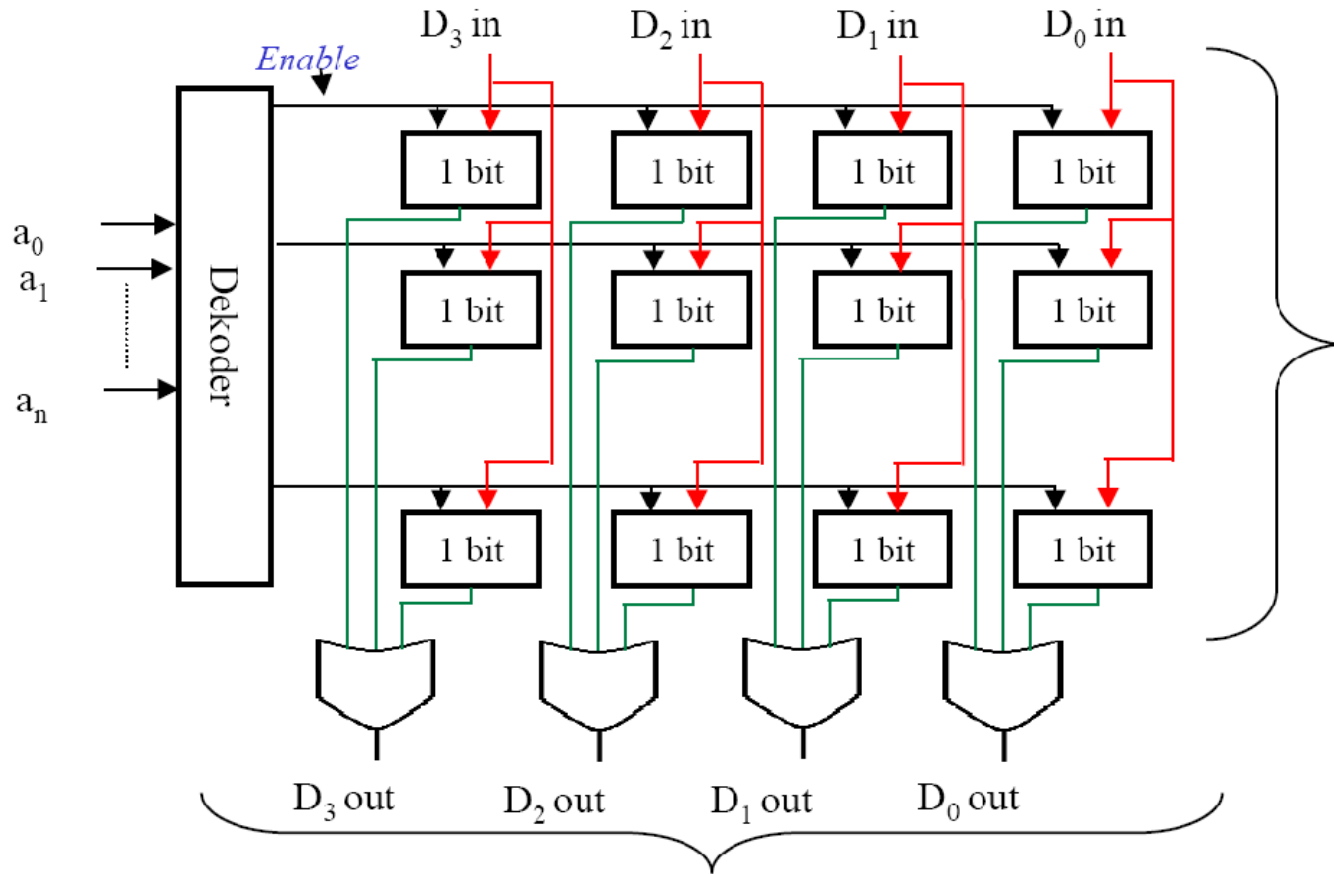
- Sentrale begreper er adresserbarhet og adresserom
- **Adresserbarhet:** Antall bit som prosessoren kan tak samtidig i én operasjon (lese- eller skrive-operasjon).
- Antall bit som kan refereres til i én operasjon kalles CPU'ens ordlengde, mens bit'ene betraktet under ett kalles vanligvis et ord.
- De fleste CPU'er kan også referere til halvord (halvparten antall bit i et ord) og byte (8 bit).
- **Adresserom:** Hvor mange unike ord en CPU kan referere til totalt; dvs. hvor mye hurtigminne (RAM) CPU'en kan nyttiggjøre seg av.
- Adresserommet er bestemt av hvor mange adresselinjer CPU'en har.

Oppbygging av RAM (forts.)

- 8 adresselinjer kan adressere $2^8 = 256$ ord.
- 28 adresselinjer kan adressere $2^{28} = 268,435,456$ ord, dvs **256 M** ord.
- 32 adresselinjer kan adressere $2^{32} = 4,294,967,296$ ord, dvs **4 G** ord
- NB: Ingen sammenheng mellom antall ulike ord som kan adresseres, og antall bit i hvert ord
- Men: Det er vanlig å angi minnestørrelse i antall byte i stedet for enn i antall ord, dvs. hvor mange megabyte eller gigabyte hukommelsen har
- Logisk sett er RAM organisert som en $n \times m$ -matrise av 1-bits celler hvor man kan velge ut én rad av gangen for skriving/lesing, og der n er ordlengden, og m er $2^{\text{antall adresselinjer}}$

Oppbygging av RAM

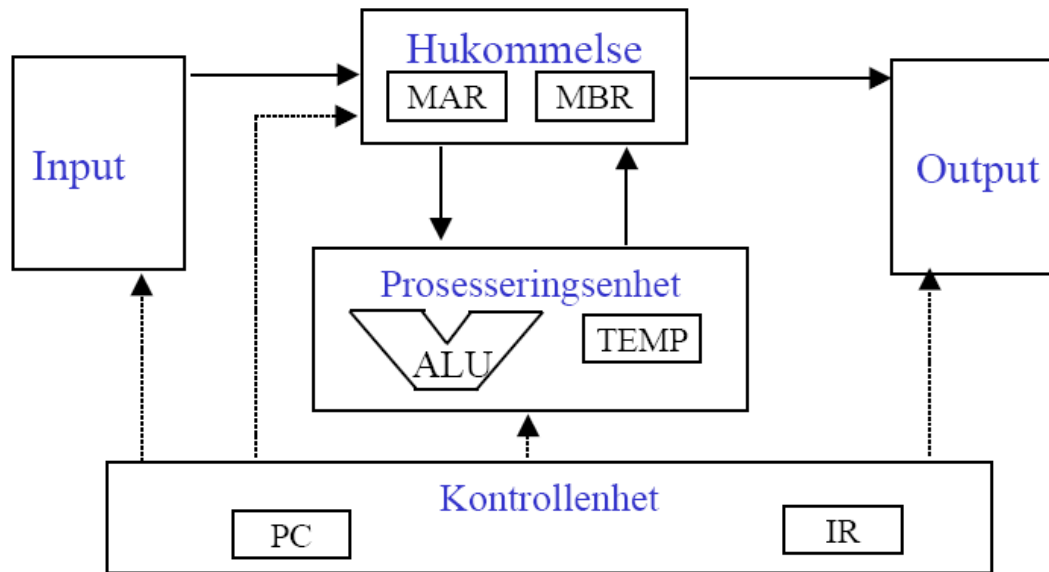

Adresserom: Antall bit linjer

Adresserbarhet: Antall bit horisontalt

Von Neuman-modellen

- Enkel modell fra slutten av 1940-tallet for organisering av en datamaskin
- Fem ulike enheter:

- Nesten alle datamaskiner i dag har denne organiseringen.

Hukommelse

- Hukommelsen er koblet til resten av systemet gjennom adressebussen og databussen.
- Innholdet på adressebussen identifiserer et ord i hukommelsen (ved lesning/skriving fra/til hukommelsen).
- Databussen “transporterer” bitmønsteret som enten er lest fra eller skal skrives inn til en bestemt lokasjon i hukommelsen.
- Ved lesing legges adressen til ordet som skal leses først inn i MAR (Memory Address Register). Deretter blir ordet som er lest fra hukommelsen lagt over i MBR (Memory Buffer Register). MBR kalles også MDR (Memory Data Register)
- Ved skriving legges adressen til lokasjonen det skal skrives til i MAR, mens bitmønsteret som skal skrives inn i hukommelsen legges først inn i MBR.
- MAR og MBR er grensesnittet mellom prosesserings-enheten og hukommelsen, dvs. prosesseringsenheten forholder seg kun til disse. ved minneaksess

Prosesseringsenheten

- Prosesseringsenheten består av en eller flere ALU'er og registre.
- ALU'en utfører aritmetiske og logiske beregninger på variable som ligger i registrene, og beregner adresser under programeksekering
- ALU'en utfører gjerne operasjoner på ord av samme lengde som maskinens ordlengde, og spesial-operasjoner på byte og halvord.
- Siden ALU'en henter input fra registre, og skriver resultatene også til registre (ikke direkte til/fra hukommelse) blir prosesseringen mer effektiv med mange registre, minneaksess mot treg RAM unngås
- De fleste prosessorer bruker en dedikert ALU for å gjøre adresseberegninger (f.eks hente neste instruksjon og finne adresser ved hoppinstruksjoner).
- Register bygges med som regel med D-flipflop'er, mens resten av RAM/cache er bygget opp med en annen type teknologi, som oftest basert på DRAM

Kontrollenheten

- Kontrollenheten sørger for at styresignaler har riktig verdi til rett tid, og styrer derfor hele datamaskinen.
- Kontrollenheten inneholder bl.a. to registre kalt programteller (PC) og instruksjonsregister (IR).
 - Intel kaller programtelleren (PC) for Instruksjonspeker (IP)
- Programtelleren/instruksjonspekeren inneholder adressen til neste instruksjon som skal utføres.
- Instruksjonsregisteret inneholder instruksjonen som eksekveres i øyeblikket.
- Kontrollenheten styrer i tillegg input- og output-enheter i større eller mindre grad, men en del kontrollfunksjoner er også distribuert og innebygget i de andre enhetene.

Input og Output (I/O)

- Inndata kan komme fra en rekke enheter som f.eks. mus, tastatur, CD-ROM, DVD, skanner, USB-port, nettverkskort, floppydisk, harddisk, etc.
- Input-enheter varierer i egenskaper som hastighet, størrelse/type data osv, men det er nødvendig å ha minst én input-enhet for å sende informasjon (både program og data) inn til minnet og prosesserenheten.
- Output fra en datamaskin kan også gå til en rekke ulike typer enheter som skjerm, nettverkskort, lydkort, harddisk, CD/DVD-brenner, magnettape, floppydisk etc.
- Output-enheter har som input-enheter forskjellige karakteristika. En datamaskin må ha minst én output-enhet.

Register Transfer Language (RTL)

- Presis notasjon for å beskrive flytting av informasjon

- Notasjon:

N Registernavn

$[N]$ Innholdet av register N

\leftarrow Overføre, kopiere (innholdet av)

$()$ Hukommelsesmodul

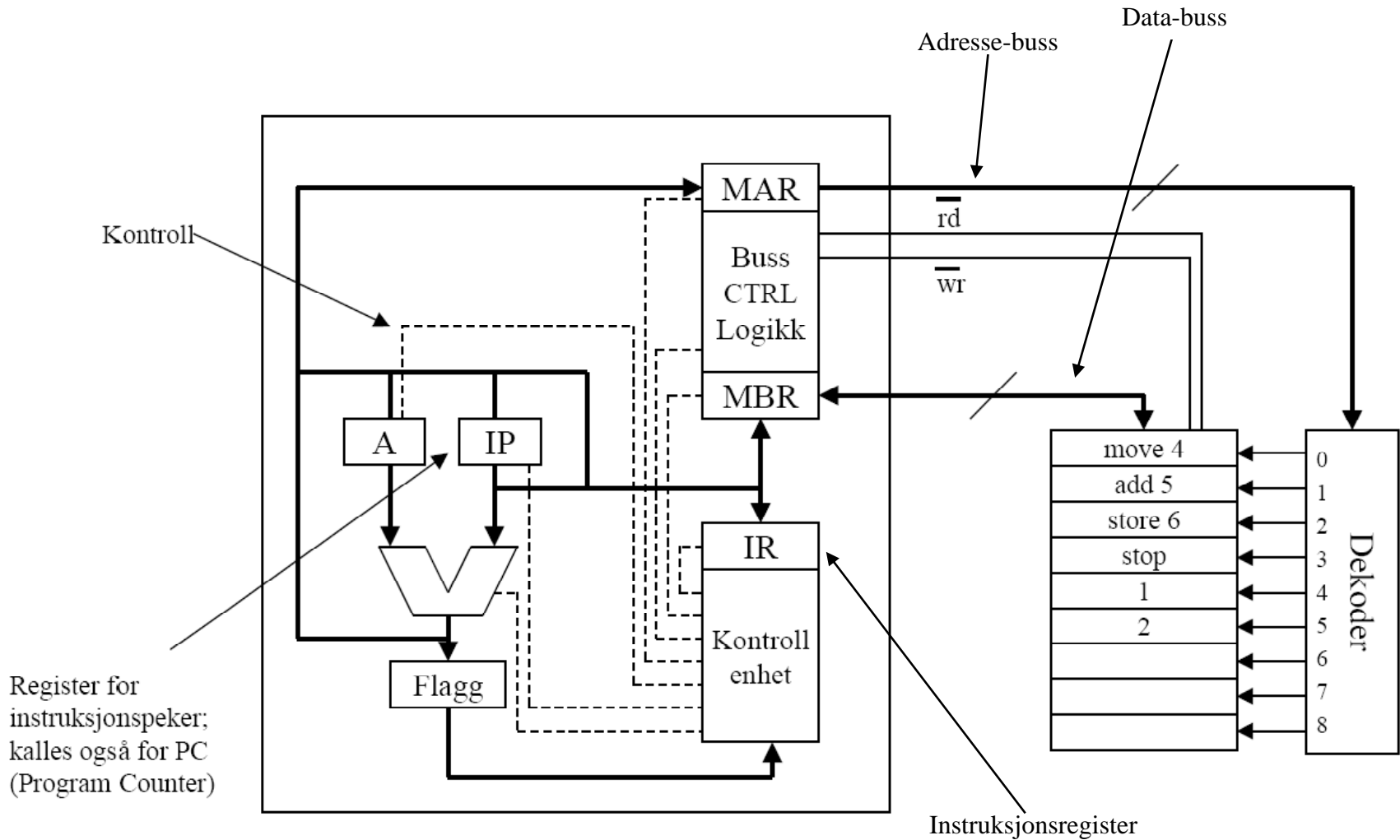
- Eksempel:

$[IP] \leftarrow [IP] + [AX]$ Adder innholdet av register AX til innholdet i register IP

$[MAR] \leftarrow [BX]$ Legg innholdet av BX inn MAR (minne-adresse-registeret)

$[MBR] \leftarrow [M([MAR])]$ Innholdet i minnelokasjon med adresse lik innholdet i MAR kopieres over i MBR (minne-buffer-registeret)

Eksekvering av instruksjoner

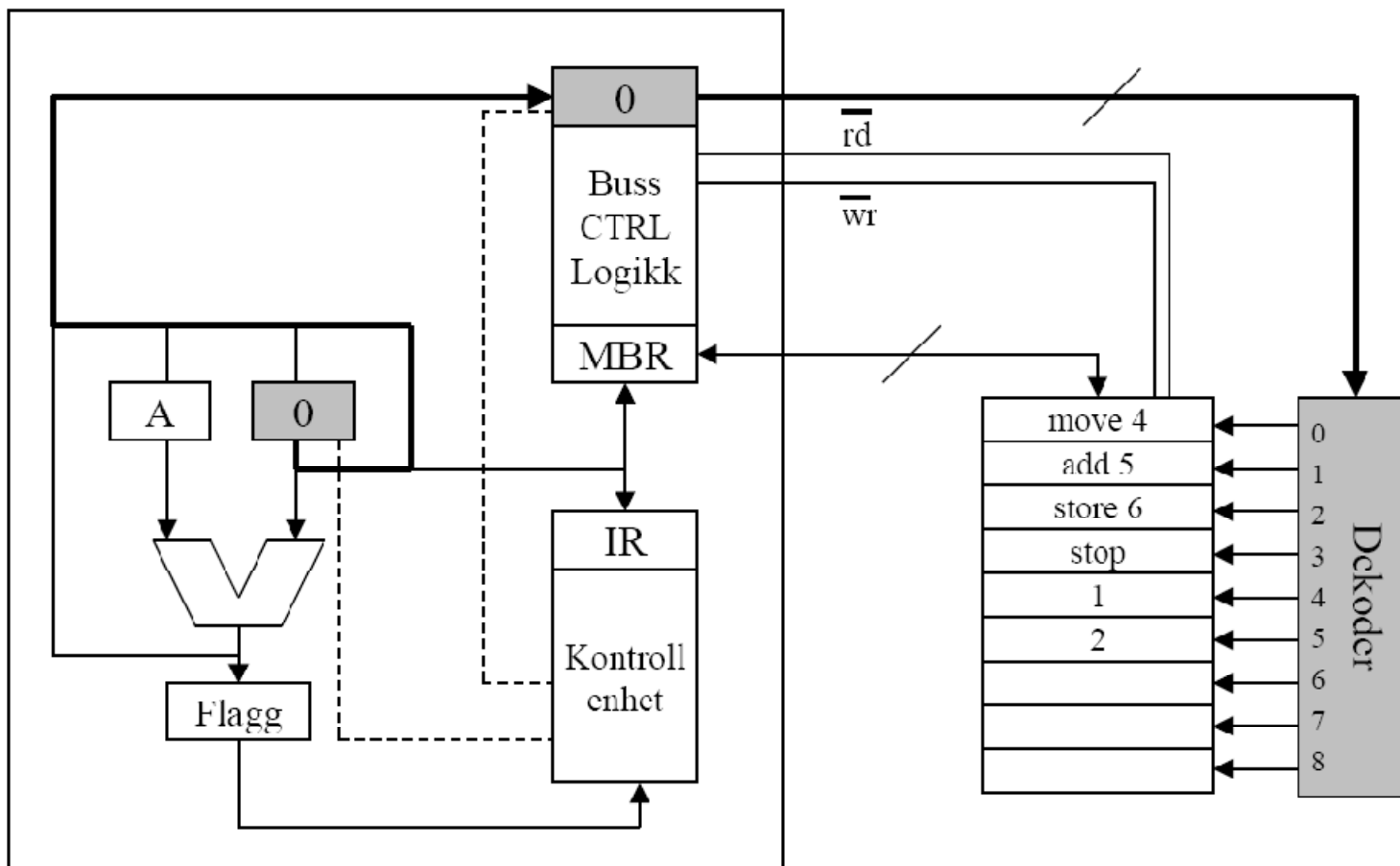
Eksekvering av instruksjoner (forts.)

2/12

- Beregne/initiere startadressen og øk programtelleren med 1:

$[MAR] \leftarrow [IP]$ (startadressen)

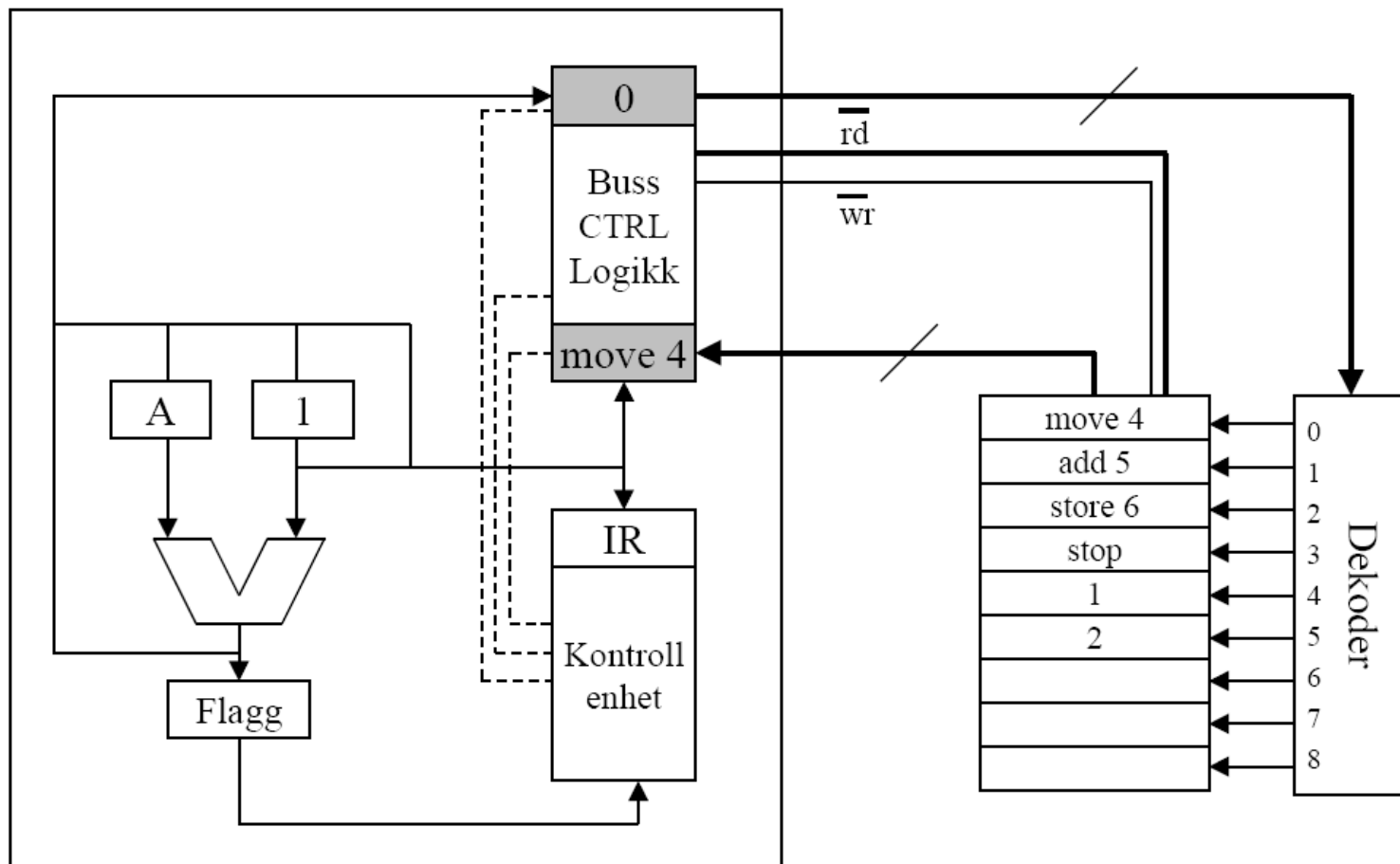
$[IP] \leftarrow [IP] + 1$ (øker programtelleren)

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

3/12

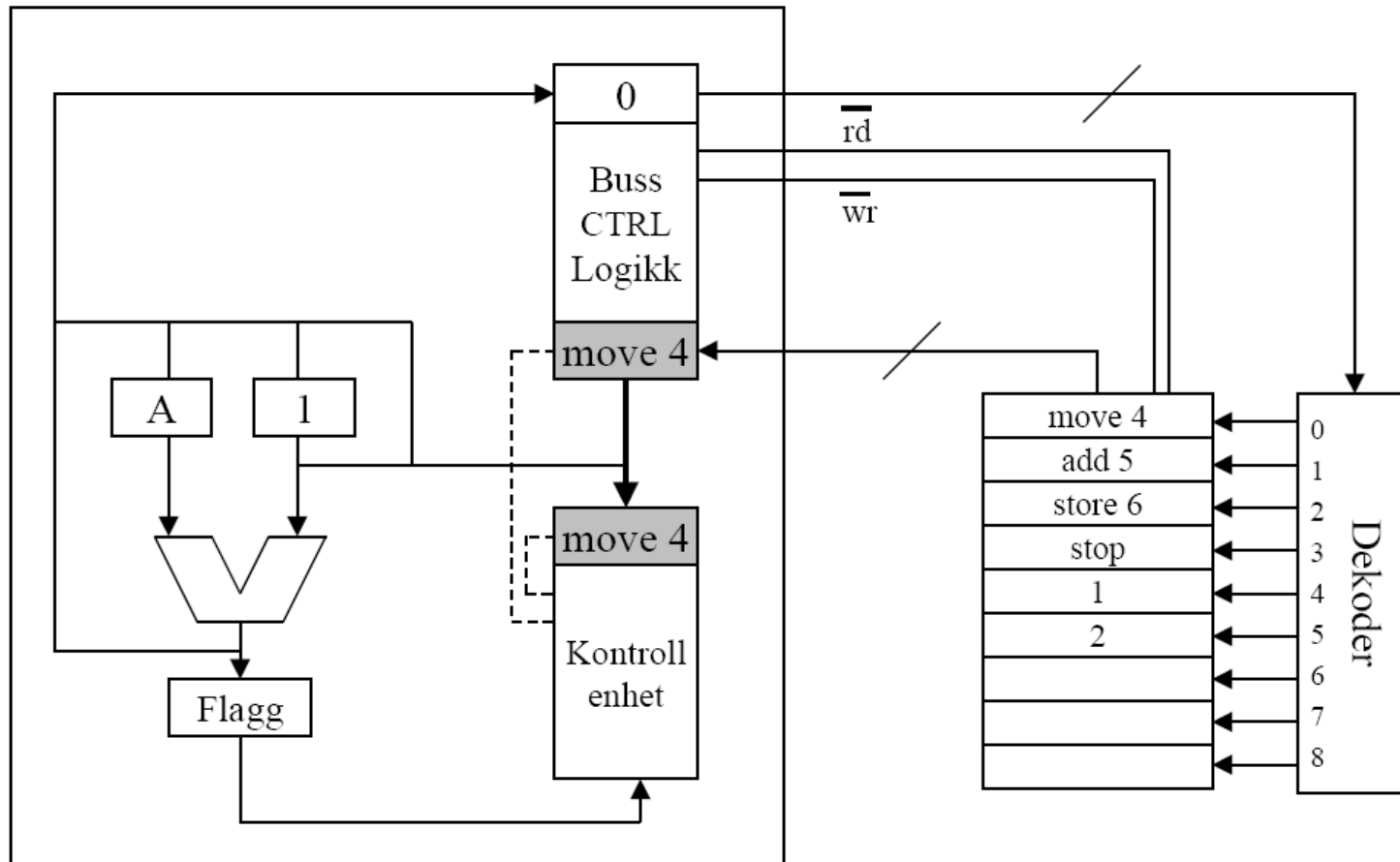
- Last inn lokasjon 0 inn i MBR: $[MBR] \leftarrow [M([MAR])]$

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

4/12

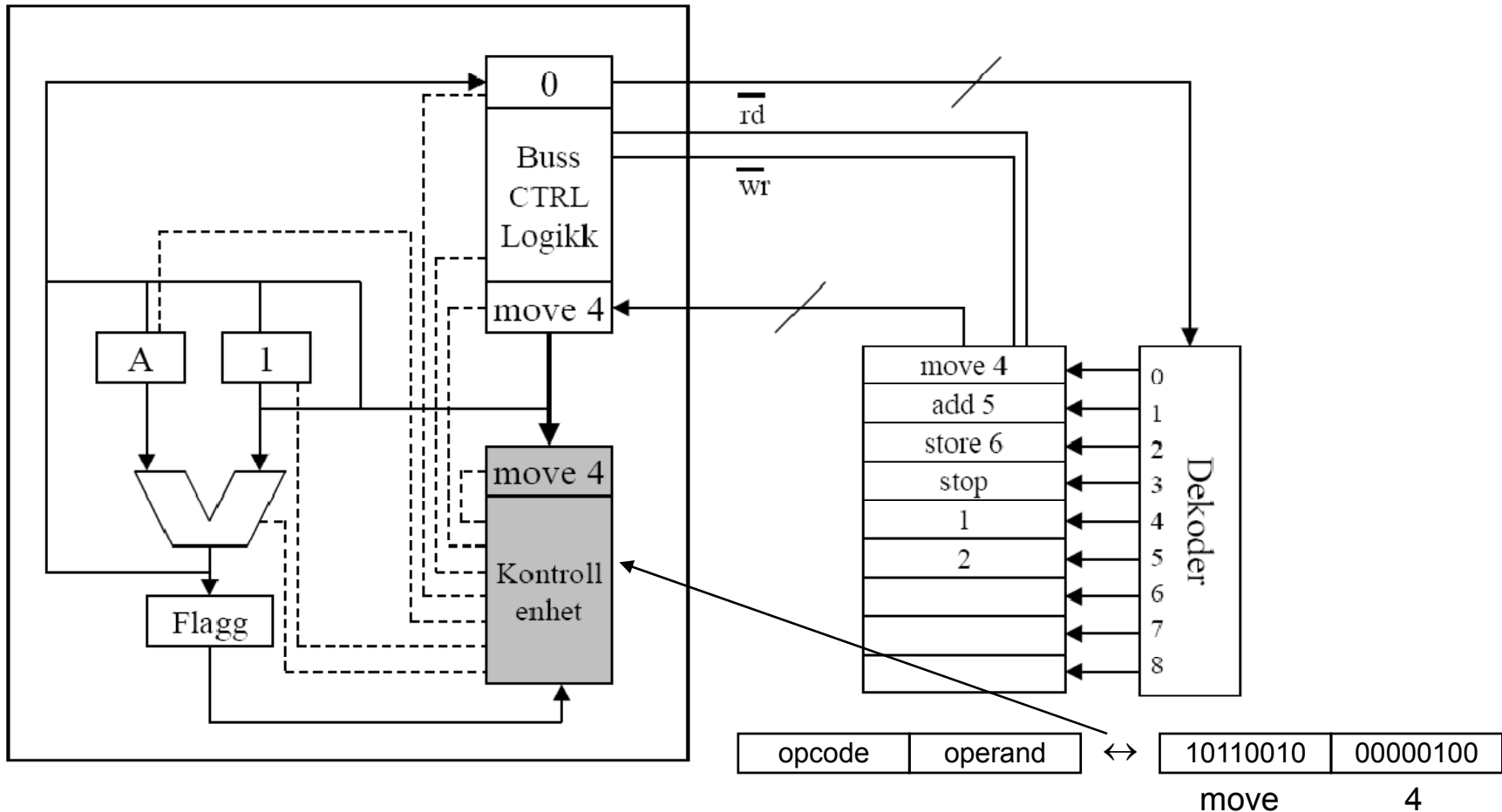
- Kopier instruksjonen over i instruksjonsregisteret: $[IR] \leftarrow [MBR]$

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

5/12

- Hent ut instruksjonskoden fra instruksjonen og sett riktige verdier på kontrollsignaler: $CU \leftarrow [IR(opcode)]$

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

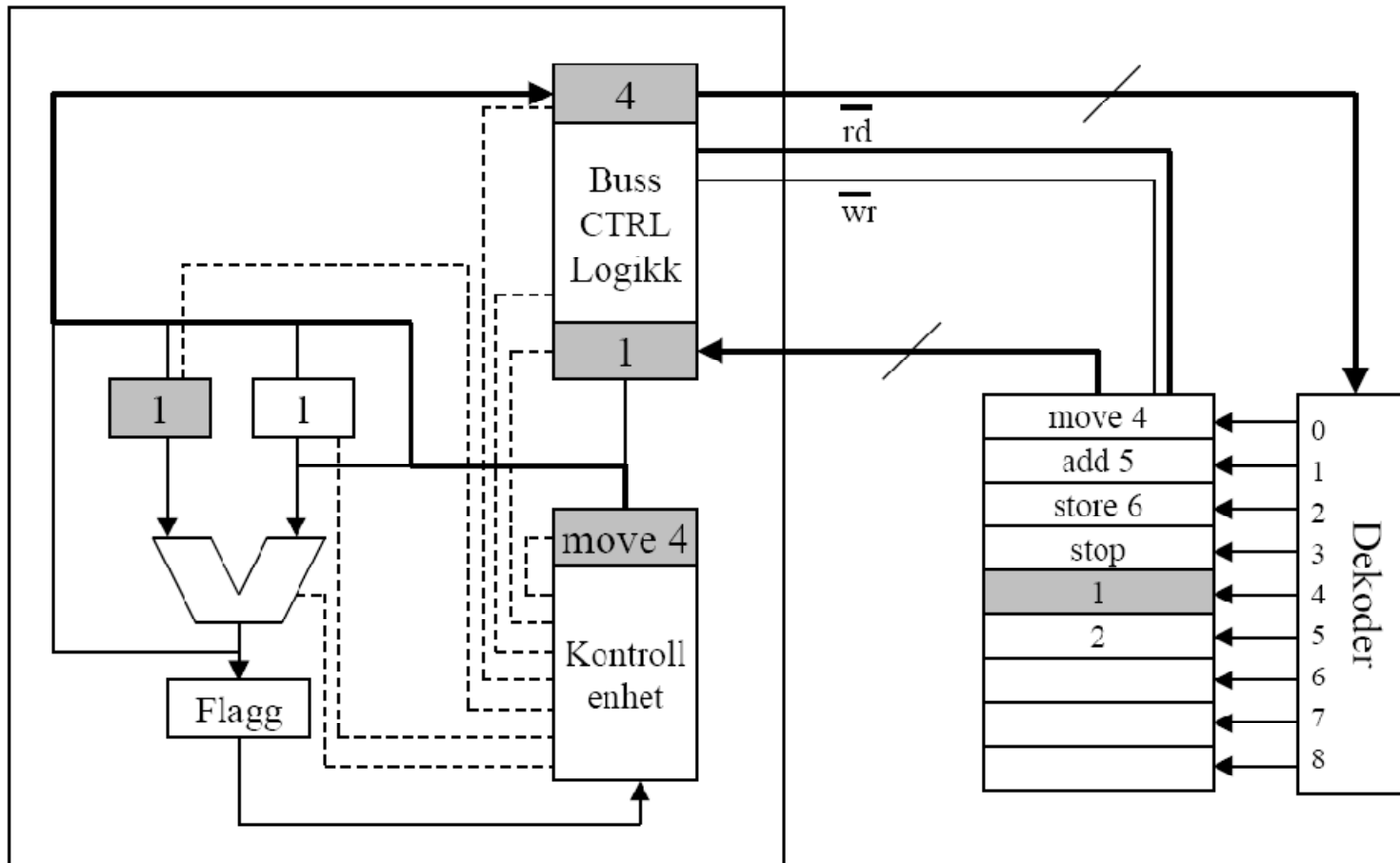
6/12

- Utfør instruksjonen 'move 4' ved å gjøre følgende:
 - Hent ut adressen til operanden ved å dekode operandfeltet av instruksjonen:
[MAR] ← [IR(operand-adressen)]
 - På samme måte som ved henting av instruksjonen hentes operanden inn (fra lokasjon 4 slik det er angitt i instruksjonen): [MBR] ← [M(4)]
 - Overfør innholdet fra MBR til register A: [A] ← [MBR]

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

7/12

- Etter at instruksjonen 'move 4' er eksekvert:

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

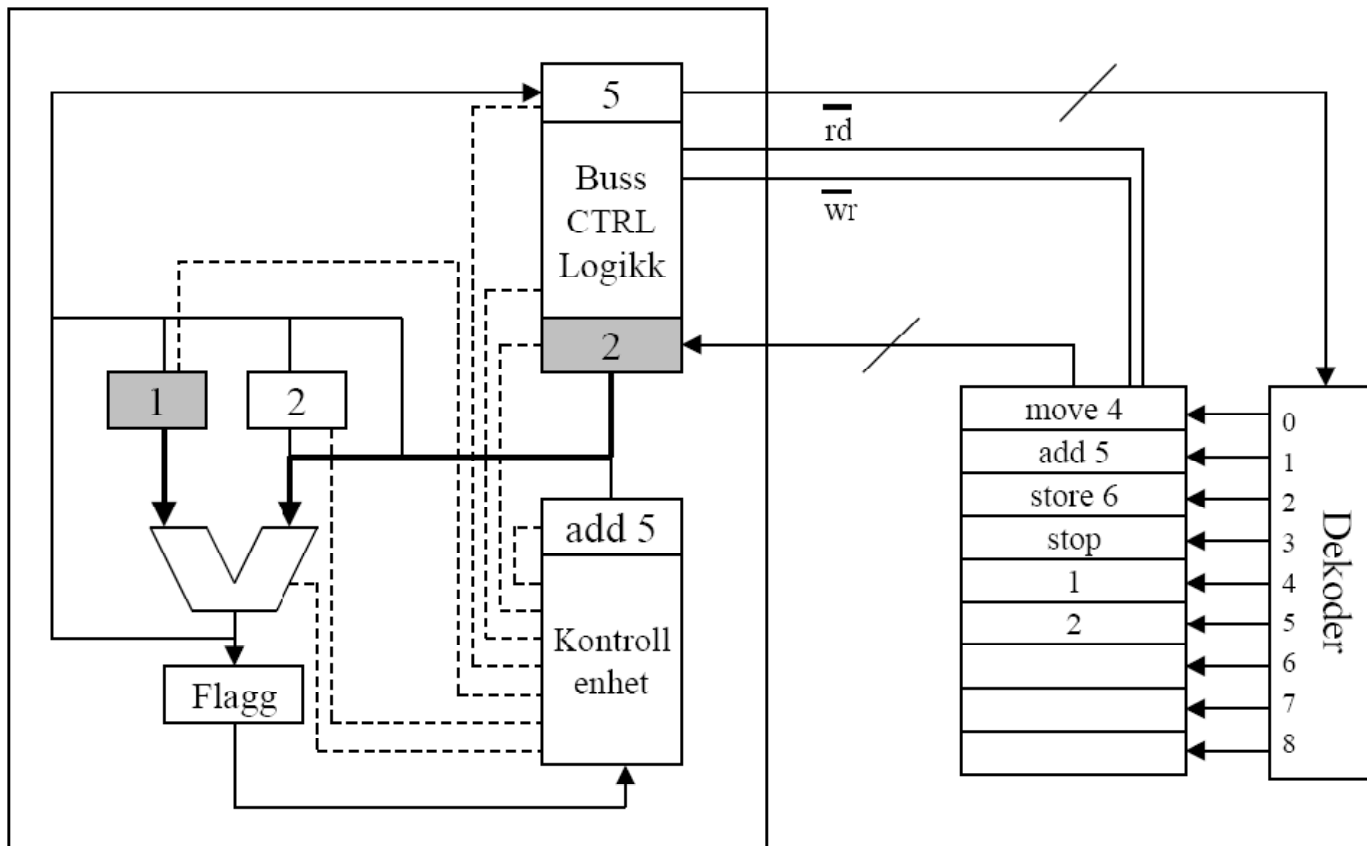
Utfør instruksjonen 'add 5' ved å gjøre følgende:

- Hent ut adressen til operanden ved å dekode operandfeltet av instruksjonen:
 $[MAR] \leftarrow [IR(\text{operand-adressen})]$
- På samme måte som ved henting av instruksjonen hentes operanden inn (fra lokasjon 5 slik det er angitt i instruksjonen): $[MBR] \leftarrow [M(5)]$
(NB: Feil i læreboka)
- Overfør operandene til ALUens to input: $ALU \leftarrow [A]; ALU \leftarrow [MBR]$
- Etter at addisjonen er utført må resultatet lagres i register A: $[A] \leftarrow ALU$

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

9/12

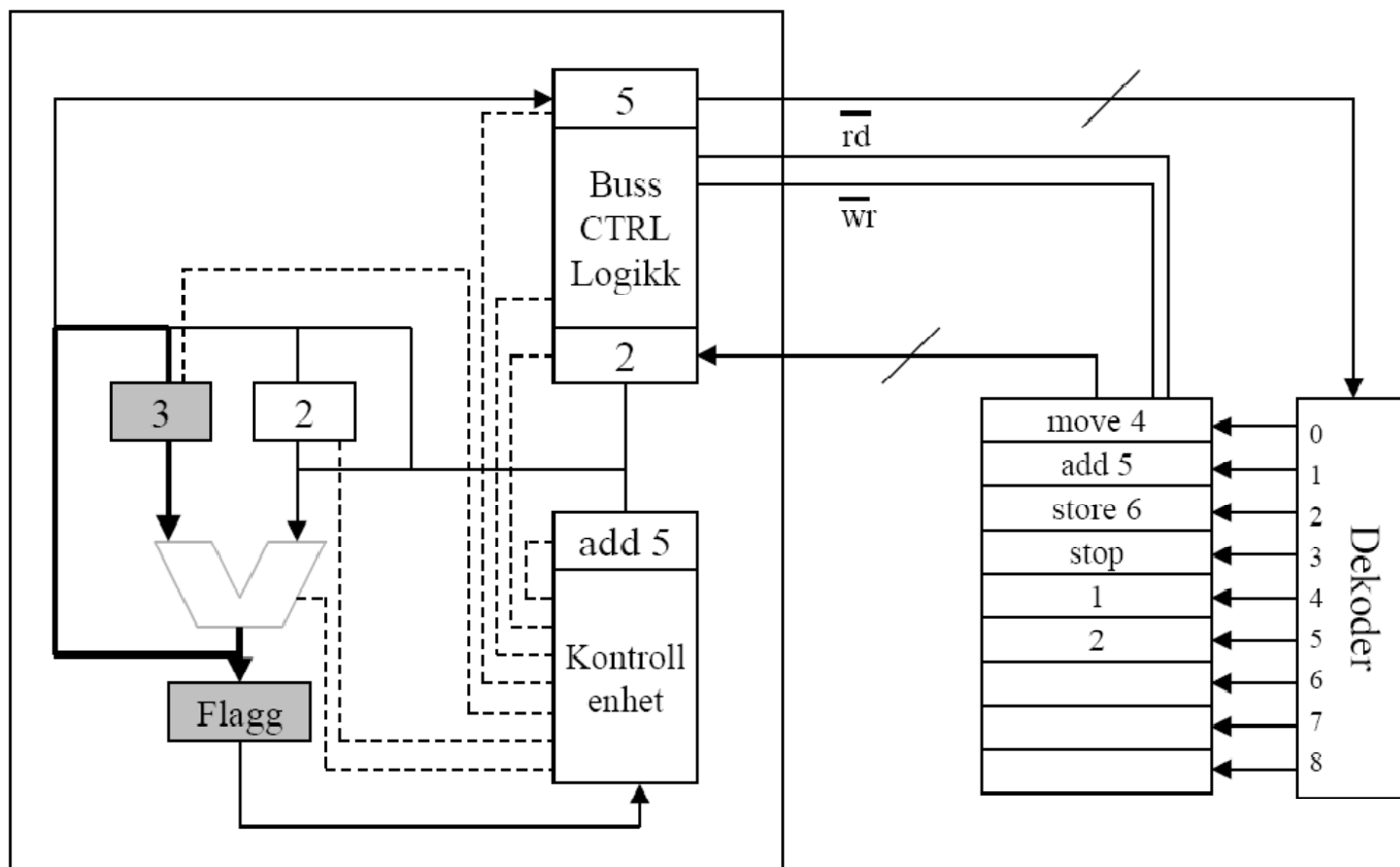
- Etter at instruksjonen 'add 5' er eksekvert, **men** før resultatet er lagret og flagg satt:

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

10/12

- Etter at resultatet er lagret og flagg satt:

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

11/12

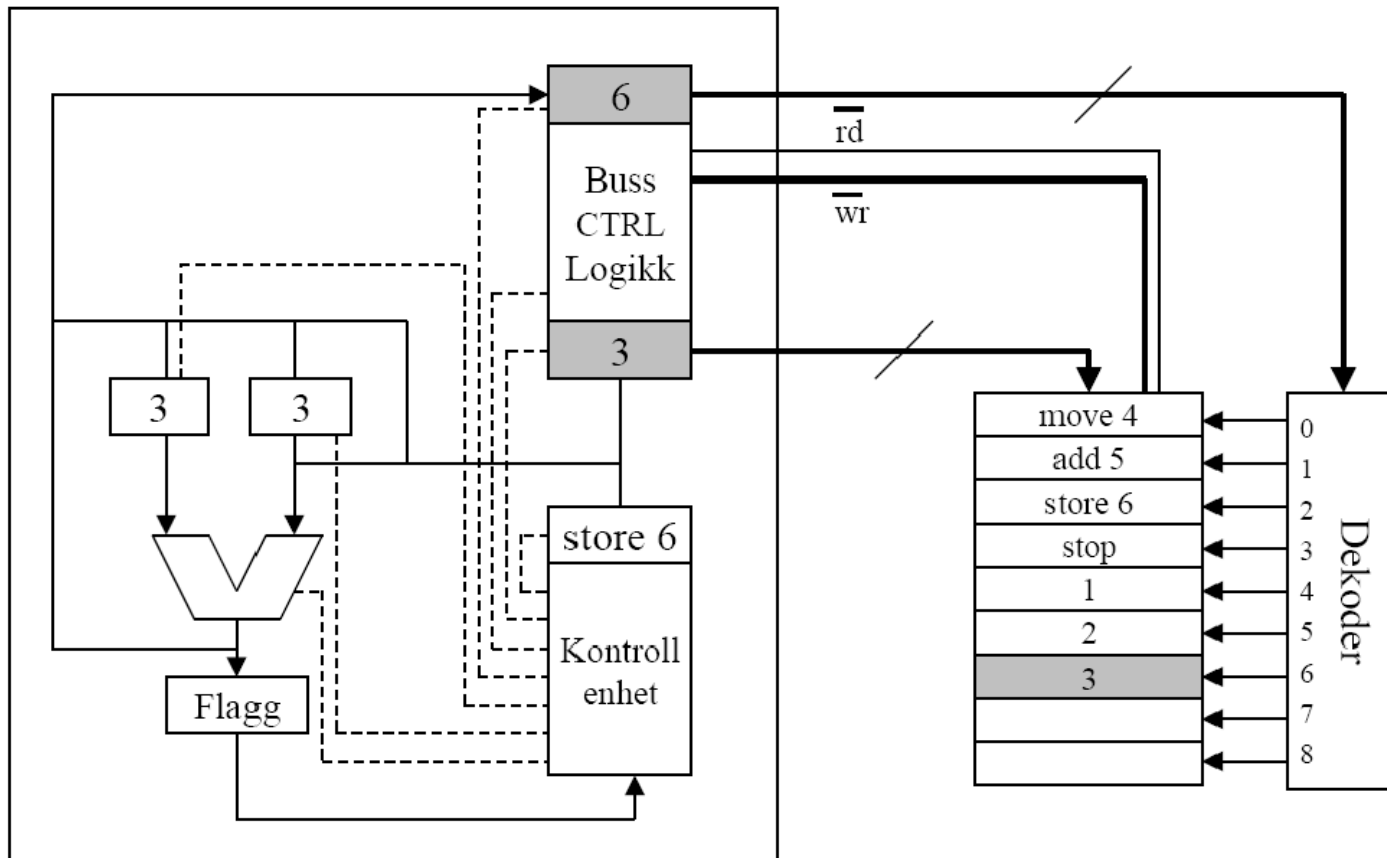
Utfør instruksjonen 'store 6' ved å gjøre følgende:

- Hent ut adressen til der resultatet skal skrives ved å dekode operandfeltet av instruksjonen: $[MAR] \leftarrow [IR(\text{operand-adressen})]$
- Kopier innholdet av A til MBR: $[MBR] \leftarrow [A]$
- Kopier innholdet av MBR til lokasjon 6: $[M(6)] \leftarrow [MBR]$

Eksekvering av instruksjoner (forts.)

12/12

- Etter at 'store 6' er utført:

Ytelsesforbedring

- To viktige teknikker for å øke hastigheten til en CPU er *pipelining* og *cache*
- **Pipelining:** Starte eksekvering av en ny instruksjon hver klokkesykel
- **Cache:** Egen type hurtigminne som nesten er like rask som interne registre, men med mye større kapasitet, dog ikke like mye som RAM
- Dessuten benyttes også parallell-eksekvering benyttes det er mulig, spesielt internt i CPU-hardware (superskalare maskiner)
- **Men:** En av de viktigste årsakene til at maskiner blir raskere er likevel at transistorene blir mindre, trekker mindre strøm, og kan endre tilstand raskere

Pipelining

Kan sammenlignes med samlebåndsproduksjon:

- Isteden for å vente til forrige instruksjon er ferdig eksekvert, setter man i gang neste instruksjon så fort første steg av forrige instruksjon er ferdig.
- Med pipelining øker man antallet instruksjoner som blir ferdig eksekvert per tidsenhet, **men:** hver instruksjon tar fortsatt like lang tid
- Forutsetningen for pipelining er at hver enhet som utfører en del av en instruksjon arbeider uavhengig av de andre enhetene i pipelinen
- Gitt en prosessor hvor hver instruksjon består av fire steg:

FETCH (Hent instruksjon)

DECODE (Dekod instruksjonen)

EXECUTE (Utfør instruksjonen)

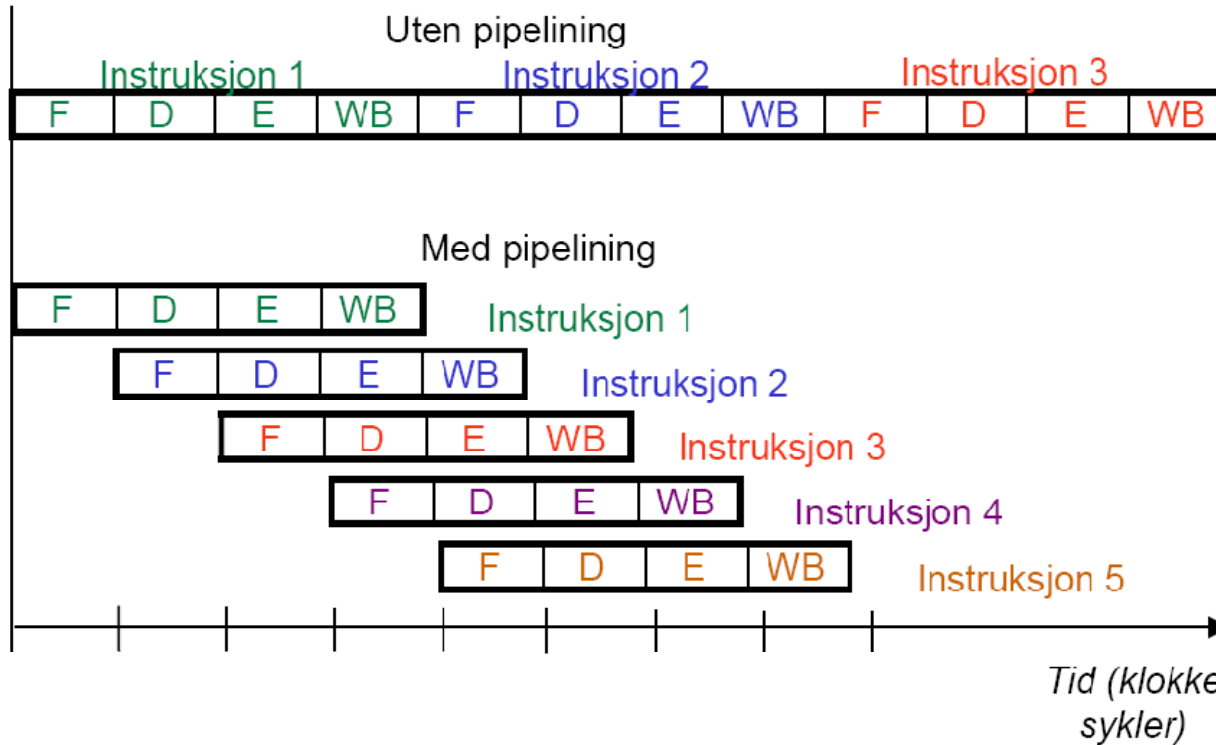
WRITE BACK (Skriv resultatet til minne)

Pipelining (forts.)

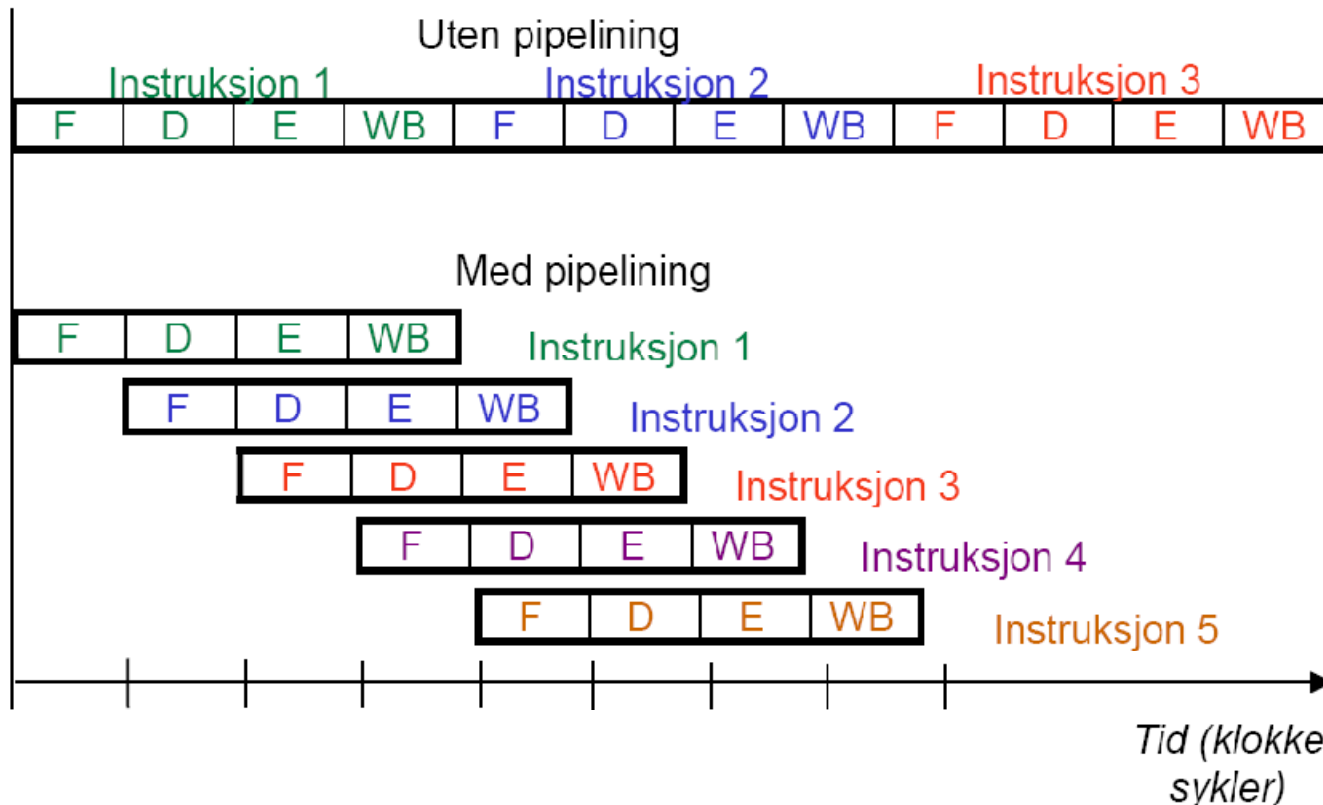
- Antar at det finnes 4 uavhengige hardware-enheter som kan utføre hver av disse stegene uten å benytte de andre delene:
 - For eksempel skal FETCH ikke trenge å **bruke** EXECUTE-enheten for å hente en instruksjon eller variabel (men EXECUTE er avhengig av **input** fra DECODE-steget, og DECODE-steget er avhengig av input fra FETCH-steget osv.)
- Alle enhetene må kunne jobbe i parallell, med hver sine steg fra **ulike** instruksjoner, uten å gå i "beina på hverandre".

Pipelining (forts.)

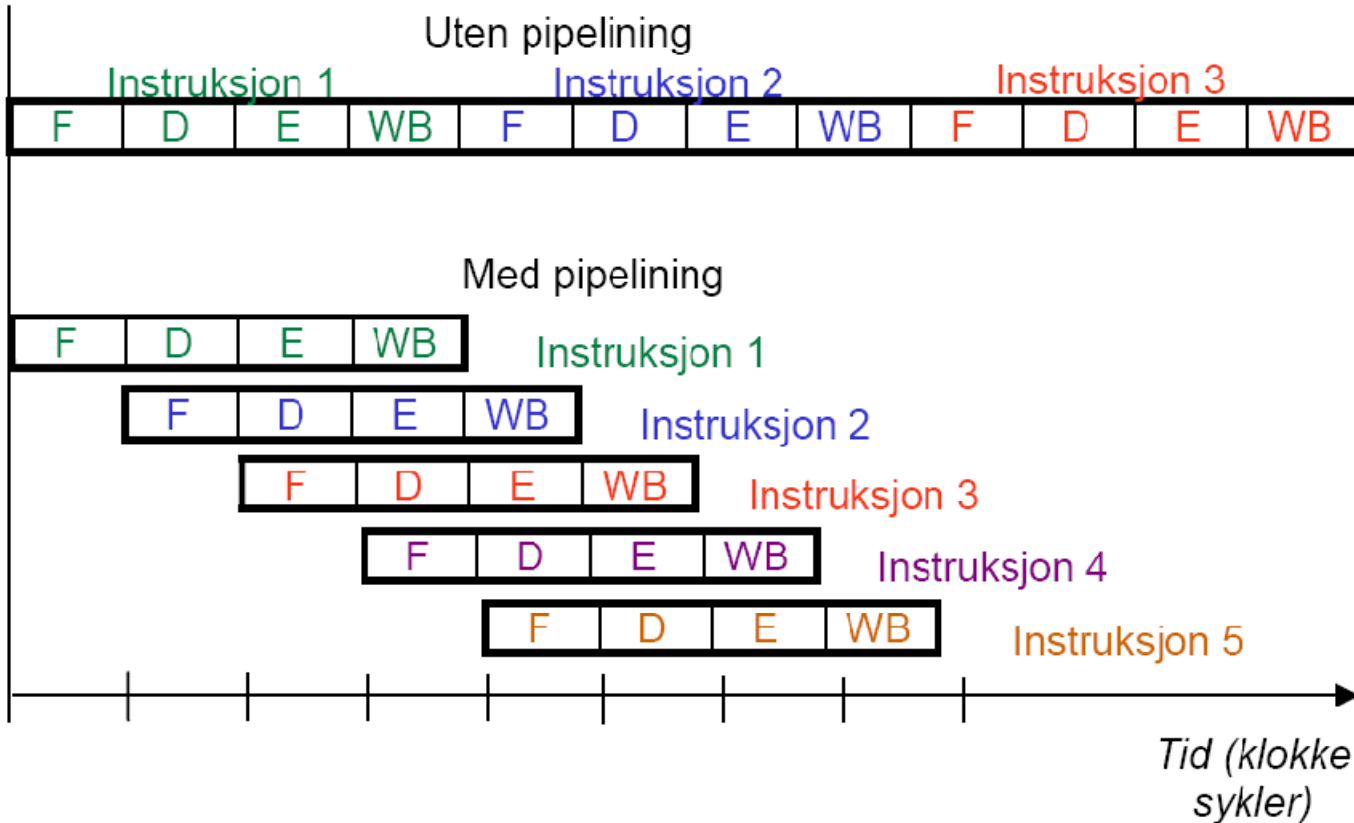
- Uten pipelining kan FETCH-steget til instruksjon 2 først kan starte etter WRITEBACK steget til instruksjon 1
- Med pipelining starter FETCH-steget til instruksjon 2 rett etter at FETCH-steget til instruksjon 1 er ferdig

Pipelining (forts.)

- **Uten** pipelining er det kun ett steg fra én instruksjon som prosesseres av gangen i prosessoren.
- **Med** pipelining er det opptil 4 steg fra **forskjellige** instruksjoner som prosesseres i parallell. I klokkesykel 4 utføres **WRITE-BACK** fra instruksjon 2, **EXECUTE** fra instruksjon 3, **DECODE** fra instruksjon 4 og **FETCH** fra instruksjon nummer 5

Pipelining (forts.)

- **Uten** pipelining avsluttes en instruksjon hver fjerde klokkesykel.
- **Med** pipelining er instruksjon 1 ferdig etter 3. klokkesykel, instruksjon 2 ferdig etter 4. klokkesykel, osv. Mao: En instruksjon er ferdig hver klokkesykel.